

Krista Mikkonen vihr ym.

Kirjallinen kysymys luonnonlaitumista

Eduskunnan puhemiehelle

Perinteisen maatalouden vähentyminen ja maankäytön muutokset ovat johtaneet siihen, että kaikki maamme perinnebiotoopit ovat uhanalaisia. Nyt Suomen tekemän ympäristötukia koskevan sopimustulkinnan vuoksi laiduntamisen tuen ehdot tiukentuvat, mikä vaarantaa arvokkaiden perinneympäristöjen säilymisen. Perinnebiotoopeissa elää neljännes kaikista maamme uhanalaisiksi arvioituista lajeista, ja ne ovat arvokkaita maisemakohteita.

Perinneympäristöjen ylläpito vaatii jatkuvaa hoitoa, jotta elinympäristön ominaispiirteet säilyvät. Eläinten laiduntaminen on paras keino turvata useimmat perinnebiotoopit ja niissä elävien lajien suotuisan suojelun taso. Luonnonlaitumia käyttävät viljelijät tekevät merkittävää työtä luonnon monimuotoisuuden ja maisema-arvojen ylläpitämiseksi. Luonnonlaidunten käyttö vaatii taloudellista tukea. Luonnonlaitumilta viljelijän saama kate on pieni, ja lisäkustannuksia aiheuttaa eläinten kuljettaminen laidunalueille, mitä voi joutua laidunkaudella tekemään useamman kerran välillä hyvin vaikeiden kulkuyhteyksien päähän. Maatalouden ympäristötuista maksettava maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimus on tehnyt luonnonlaitumien käytön taloudellisesti mahdolliseksi. Nyt Ruokaviraston uusi tulkinta ympäristösopimusten ehdoista on johtamassa lukuisien sopimusten purkuun laiduntamisen taloudellisten edellytysten kadotessa.

Ruokavirasto on uusissa tulkinnoissaan tiukentanut maatalouden ympäristösopimukseen soveltuvan tukikelpoisen alan määrittelyä. Tiukennukset poistavat merkittävän osan laidunalueista korvausten piiristä, kun tukialasta rajataan ulos kaikki laitumella esiintyvät aaria suuremmat alat, joiden ei katsota olevan eläinten hyödynnettävissä olevaa ravintoa. Tällaisina pidetään esimerkiksi metsäisten laitumien varvikkoja, kallioalueita tai toisinaan tulvan alle jäävää rantaniittyä. Tämä tulkinta sivuuttaa sen, että luonnonlaitumet muodostuvat erilaisten kasvillisuustyyppien laikuista ja laidunpaineen voimakkuuden vaihtelevuus ja muutokset ovat niille tyypillistä. Juuri nämä tekijät ovat syynä lajiston monimuotoisuudelle. Perinnebiotyypejä onkin välttämätöntä hoitaa laajempänä kokonaisuutena, mikä tulee ymmärtää myös ympäristösopimusten tukiehdoissa. Suomen kansallinen tulkinta on EU:n säännöksiä tiukempi ja heikentää perinnebiotooppien suojelua.

Ympäristösopimus on kehittymässä vastoin asetettuja tavoitteita. Perinnebiotooppien määrän lisääminen on ollut sekä maatalous- että ympäristöpolitiikan keskeinen tavoite. Uuden CAP-kauden tavoitteena on saada 39 200 hehtaaria maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimuksen piiriin, kun toteuma on nyt noin 78 prosenttia. Esimerkiksi HELMI-luonnonsuojeluohjelmassa kunnotetaan vanhoja heikentyneeseen tilaan päässeitä luonnonlaitumia, jotta ne voidaan ottaa jälleen aktiiviseen laidunkäyttöön ympäristösopimuksen piiriin. Nyt uusi tulkinta uhkaa vesittää

Kirjallinen kysymys KK 94/2023 vp

kunnostustyöt kokonaan ja viedä kehitystä perinnebiotooppien määrästä aivan väärään suuntaan. Se on pahimmillaan romahduttamassa luonnonlaidunten määrän.

Valitettavasti petoeläimet voivat joissain tapauksissa hyökätä etenkin laiduneläinten, lähinnä laiduntavien lampaiden, kimppuun. Ruokavirasto ei kuitenkaan tulkitse tällaista petovahinkoa ns. force majeure -tapaukseksi, vaan epää koko vuoden korvauksen, mikäli petovahingon jälkeen laidunnusta ei saman tien jatketa. Tulkinta on kohtuuton, ja se tulee muuttaa, sillä voi kestää aikansa ennen kuin laidun saadaan laiduneläimille turvalliseksi esimerkiksi, jos se vaatii uuden petoaidan pystyttämistä.

Ympäristösopimuksen tulkinnoista vastaa maa- ja metsätalousministeriön alainen Ruokavirasto. Uusi tulkinta on leikkaamassa erittäin merkittävästi ympäristösopimuksessa luonnonlaiduntamisesta saatavia korvauksia. Tämän seurauksena yhä useampi maataloustuottaja lopettaa luonnonlaidunten käytön, mikä erityisesti pienillä tiloilla voi johtaa koko toiminnan lopettamiseen. Vastaavasti viljelijöille laidunkäyttöön alueita vuokranneet laidunryttäjät joutuvat lopettamaan. Myös esimerkiksi valtion luonnonsuojelualueille ja kansallispuistoihin on jatkossa entistä vaikeampi saada esimerkiksi lampaita maisemanhoitotyöhön.

Ruokaviraston tekemästä tiukasta tulkinnasta kärsivät luonnonlaitumia käyttävät eläintuottajat, laidunryttäjät, perinnebiotoopit, perinnemaisemat ja luonnon monimuotoisuus.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mitä hallitus tekee sen eteen, jotta tulkinta saadaan muutettua niin, että se mahdollistaa luonnonlaidunten määrän vähintään nykyisellä tasolla?

Helsingissä 22.9.2023

Krista Mikkonen vihr
Vesa Kallio kesk